

Jak bije *srdce* literatury

Jaroslav Rudiš, spisovatel, trochu hypochondr a neurotik

Jak často chodíte k doktorovi?

Na péči lékařů jsem odkázaný někdy od šesté třídy, od chvíle, co jsem dostal brýle. Kdyby toho nebylo, byl bych dnes určitě strojuvůdce. Jsem trochu hypochondr a neurotik. Samozřejmě. Běžně se svými potížemi obtěžuju všechny doktorky, co znám. Obzvláště mě to pak táhne do železniční nemocnice tady u nás na Žižkově. Chodím tam hrozně rád, člověk se tam potká se strojevodoucími a výpravčími všeho druhu, pochyť spoustu nádražáckých historek. S kolegou výtvarníkem z toho pak čerpáme inspiraci do komiksu, jehož

hlavní postavou je nádražák Alois Nebel. Jedna paní doktorka si mě jednou spletla, myslela, že jsem taky nádražák a jdu na pravidelnou prohlídku. Zavřela mě do temné komory, spustila různá návěstidla a já hlásil zelená, červená... Užival jsem si všechny barvy železnice, než zjistila, že mě vyšetřuje omylem.

Říká se, že co se nemocí týká, ženy vydrží více než muži. Co vy na to?

Ono na té mužské rýmičce a kašlíčku něco bude. Ženský mají práh bolesti asi opravdu jinde. Jsou statečnější. Silnější.

Marodíte v Praze stejně jako v Berlíně?

Když jsem žil v Berlíně, dorazil jsem jednou na pohotovost s tím, že umírám. A za půl hodiny jsem zaplatil dvacet euro za to, že mi řekli, že mi nic není, že to je jen nachlazení. Od té doby v Berlíně nemarodím. Ale je tam třeba krásný bláznec, tam jsem se byl podívat.

Proč prosím?

Jen tak, ze zvědavosti. To bylo v období, kdy jsem se rozhodl projet všechny linky berlínské podzemky. U Karl-Bonhoeffer-Nervenlinik je zastávka metra

Nostalgie má vždycky příměs *sentimentu*,

i rychlodráhy. Je to krásný areál, podobný tomu bohnickému. Ale ono vlastně celé to město je blázinec.

Blázinec? Jak to myslíte?

Oproti Praze má Berlín vzrušující energii, potkává se tam jih a sever, východ a západ, studuje tam ohromné množství Poláků a Rusů, ale také Švédů a Italů. Vyžijete tam z mála, bydlení je třeba překvapivě levnější než v Praze. I proto je Berlín otevřený umělcům, kavárenským flákačům a těm, co by umělci chtěli být. Přes Berlín se převalily armády a ideologie a strašně ho to poznamenalo. Je na povrchu zničený a uvnitř napínavý. Pořád potkáváte stopy minulosti – skoro všechny berlínské kopce jsou například z trosek. To město má až děsivou energii, šílený spodní tah.

Zatímco do Berlína jste zasadil děj svého prvního románu *Nebe pod Berlínem*, děj vaší poslední knihy *Potichu se odehrává, jak sám poznamenáváte, „mezi Letnou a Lisabonem“*. Proč právě Lisabon?

To město má hodně společného s Prahou, je také velmi rozbité, plné křivých uliček, napínavé ohmatané město, které už bylo.

Zdá se, že naší generaci *workoholiků* chybí lehkost života

Město, které už bylo. V tom je hodně nostalgie i smutku. Váš také vaše kniha je spíše pro dlouhá zimní hloubavá a nemálo depresivní odpoledne...

No samozřejmě! Ale já to mám rád. Nejenže jsou chlapi hypochondři, ale ještě mají šílený sklon k sebelítosti. K takovému tomu seabemudrování. Ale myslím, že někdy to je celkem krásná a zábavná vlastnost. Třeba Fernando Pessoa sebelítost a smutek povýšil na literární žánr. Často ho srovnávají s Kafkou, ale zatímco v Kafkovi najdete i humor a je i ironik,

Pessoa je totální sebelítostivý melancholik. Oba čtu velmi rád.

A co vy sám? Jste melancholik, nebo spíš nostalgik?

Jak kdy. Nostalgie je touha po něčem, co bylo. Má vždycky příměs trochu sentimentu. Nostalgik uniká do minulosti, jak píše Kundera. Melancholii si člověk nese v sobě tak nějak pořád.

Kdy jste byl naposled nostalgický?

Letos v létě, když jsme objížděli celý Balt a já si vybavil vzpomínky na studené enderácké dovolené a pár východoněmeckých holek. To byla nostalgie. Vždycky mě to táhlo spíše na sever, chladivé léto mám raději než horoko. Jeli jsme přes Rujanu do Švédska a Finska. Všude obzor moře, borovice, úžasné jižní pobřeží Švédska... Strašně dlouho jsem odmítal auto, ale teď jsem si pořídil ojetého sábkáka. Když jsem vyprávěl jednomu Švédovi, že u nás se majitelé saabů zdraví blikáním, tak nevěřil a po chvíli řekl: No, možná, ale ve Švédsku po sobě zase blikají majitelé škodovek. Mimochodem, nejrozšířenější laponské auto je právě škodovka... V Laponsku jsem zažil něco, co nikdy předtím: v prudkém horkém létě vejde-

ského lesa... Mimochodem, nezačal Jaroslav Rudiš trošičku stárnout? Už jste zahlédl takzvanou horní hranici mládí, anebo ještě stále netušíte, kde začíná?

Rád bych to věděl. Věřte! Mí hrdinové s tím vlastně taky bojují. Nevědí, jestli chtějí být ještě punk, revoltovat a klátit holky, anebo si chtějí koupit gauč, velkou plochou televizí a začít rodinkařit. Ještě před pár lety jsem si i já myslel, že třeba mít dítě je nesmysl. Konec světa! Ale ono to tak asi být nemusí... Napsal jsem tři velkoměstské romány a cítím, že jsem v Potichu završil jakousi trilogii, protože postavy, které zde vystupují, si jsou podobné. Třicetiletý kluk, lůzr, který hledá silnou holku a většinou na ni úplně nemá. Je zamilovaný, ale moc mu to nevychází, je to vlastně blbeček, kterému nic moc neschází. Kromě lásky.

Nic podstatného nám neschází, tak řešíme nepodstatnosti?

No právě, a to si člověk uvědomí právě uprostřed laponského lesa.

Takže stárnutí ještě neřešíte?

Ale samozřejmě, že se s tím taky peru. Spíš se ale teď dívám tomu, kde se v lidech ztrácí tvůrčí energie. Mám pár kamarádů,

kteří byli kreativní a hrají a měli spoustu nápadů a najednou se z nich staly takové trochu nešťastné stroje vyrábějící peníze na hypotéky.

O nich bude další kniha?

Možná. Ale možná bude spíš o jejich ženách. A o milenkách. Ženy mě inspirují a zajímají jako organismus. Myslím, že už jsem to trochu nakouzl v románu *Potichu*: třicetiletá Hana, která vlastně neví, co chce. Pozoruju takové ty ostré holky, které jsou zabezpečené, ale samy. Když

melancholii si člověk nese v sobě tak nějak napořád...

pak projdete nějaké seznamky na internetu, což já jako dělám...

Procházíte seznamky? Proč proboha?

Zajímá mě, co tam všichni hledají. A když je sledujete, najednou zjistíte, že jde většinou o úspěšné lidi, kteří jsou sami. A jsou většinou sami tak dlouho, že už pak nezvládají ani s nikým být, právě proto, že byli tak dlouho sami. Všiml jsem si také nového fenoménu: vztahy na dálku. Mám pár kamarádek, které se se svým klukem vidí třeba jednou za měsíc, a když se jich zeptáte, jak dlouho spolu jsou, řeknou dva roky. V realu těch pár víkendů nedá víc než dva měsíce.

Tak to někdy dopadá i v manželství, zvlášť když oba pracují. Strídají se u dětí a moc společného jim po pár letech nezbude...

Taky to vidím kolem sebe. Ale jak se proti tomu dá bojovat?

Třeba si cíleně říct: teď budeme jen my dva, spolu, sami, nebudeme nic dělat, jen si tak užívat.

To nikdy nemůže dlouho vydržet. U nás pořád žijeme v takovém tom opojení možnostmi. Pořád se pracuje a vydě-

lává, pořád se nutíme něco dělat a zapomínáme jen tak být. Asi je to nějaký úděl naší generace workoholiků, které chybí lehkost života, a třeba generace našich dětí už to bude mít nastavené normálně.

Co ještě jste našel zajímavého v internetových seznamkách?

Fascinuje mě, že jak postupně stárne, vezeme si na sobě těžký náklad těch předešlých vztahů. Je to batoh, který s sebou nedobrovolně táhneme. A v něm všechny radosti, ale i problémy, které přišly. Podle některých hledačů na netu jsou mezilidské vztahy čím dál většími kompromisy.

Jaroslav Rudiš (*1972)

- spisovatel a scenárista
- za debutovou knihu *Nebe pod Berlínem* získal v roce 2002 Cenu Jiřího Ortena
- nakladatelství Labyrint vydalo romány *Grandhotel* (2006) a *Potichu* (2007)
- s Petrem Pýchou napsal divadelní hry *Léto v Laponsku* a *Strange Love*
- příležitostně vystupuje se skupinami *Jaromír 99 & The Bombers* a *U-Bahn*
- společně s výtvarníkem Jaromírem 99 vytvořili komiks *Alois Nebel*, který vychází v *Respektu* i knižně
- v Divadle Archa připravuje s Igorem Malijevským literární kabaret *EKG*
- v říjnu bude mít v Divadle Archa premiéru tragická opereta *Exit 89*, ke které napsal libreto s Martinem Beckerem

A je také velmi jednoduché – až příliš jednoduché – se rozejít...

Každý rozchod je přece pekelně těžký, ne? Hodně bolestivé při rozchodech vždycky bylo dělení knihoven. A desek a cédéček. Ale teď u těch MP trojek v počítači je to mnohem jednodušší! Vtipkuju, ale máte pravdu, vztahy se dnes opravdu rozpadají velice spontánně. Někdy mívám pocit, že dnešní lásky se strašně rychle rozhoří přes nová média, díky telefonu a internetu, a pak stejně rychle pohasínají.

Rozešel jste se někdy přes esemes?

Já ne, ale viděl jsem to kolem sebe mnohokrát. To je hodně silné... Já mám doma ale ještě schovanou krabici dopisů, co jsem si psal s holkami. Docela inspirační. Ale hudba minulosti.

A plány do budoucnosti?

Chystáme film *Alois Nebel*, kde bude hrát hlavní roli Miroslav Krobot. Natáčet se bude v únoru a v březnu, půjde o režijní debut Tomáše Luňáka. Film vychází z komiksu, odehrává se na malém nádraží v Sudetech na Jesenicku a hlavní postava zažívá různé události z minulého století, všechna ta traumata jako odsun Němců nebo okupaci v roce 1968. Film se odehrává v reálném čase, mezi podzimem 89 a jarem 90, ale *Nebel* trpí halucinacemi, v hlavě mu padá mlha a v té se mu vyjevují různé zážitky. A stihne se třeba i zamilovat. Film jsme představili v Karlových Varech a na scénář máme velice příznivé reakce. Natočí se to jako film, ale pak se to bude animovat, je to velice působivá technologie, poměrně stará, ale teď se dělá nově s počítači. Taky jsem začal znova psát v němčině a jako by se mi otevřely netušené možnosti. Psát německy mě hrozně baví a rajcuje, je to velká hra, člověk musí být mnohem přesnější.

Často vystupujete na literárních čteních, v médiích, až vám někteří kritici vytýkají, že jste příliš vidět. Nevadí vám tahle kritika?

Vůbec mi to nevadí. A baví mě prostě číst naživo, setkávat se s lidmi Literatura je přece živá věc. Pro Divadlo Archa připravujeme s Igorem Malijevským pravidelně literární kabaret *EKG*. Jmenuje se tak proto, že sledujeme, jak bije srdce současné české literatury.

A jak bije?

Občas vynechává, někdy je mimo rytmus, taková lehká srdeční arytmie, ale je to napínavé. ■

Jaroslav Rudiš
POTICHU
 (ukázka z 1. kapitoly románu)

Poslední noční

Nedotýkali se. Leželi vedle sebe na posteli a dívali se do stropu. Za okny byla Praha, tma a ticho. Petr si zapálil poslední noční cigaretu.

„Hlavně to musí být pořádně nahlas. Úplně naplno. Aby to všechno přehlušilo. Aby pak už nic nebylo. Nesmí to přestat. Dlouhý velkej hustej nářez. Takovou písničku bych si nechala zahrát na pohřbu,“ řekla Vanda.

„Od koho?“

„Každý ráno od někoho jinýho.“

„Tomu rozumím.“

„Hlavně na plný pecky. Když něco není nahlas, tak to prostě není.“

„Teď je ale třeba klid. Ticho úplně naplno.“

Petr ji pohladil po vlasech.

„Nikdy není úplně ticho. Někde něco hraje. Ty to neslyšíš?“

„Ne.“

„Fakt ne?“

Vanda si začala broukat pomalou písničku, jejíž melodii vylovila někde ze spícího nočního města.

I feel like... I feel like...

A little black cat...

I feel like... I feel like...

Lost in nomansland...

„Ty to fakt neslyšíš?“

„Ne.“

„Já jo. Pořád slyším nějakou muziku.“

„Teď je ale ticho. Fakt.“

„Říkám, že to slyším. I feel like...“

„Já slyším jen tebe.“

„Z ticha by mi ruplo v kouli.“

„Možná to hraje jenom někde v tobě.“

Petr položil Vandě hlavu na prsa a zaposlouchal se. Srdce jí bušilo. Kůže voněla. I po všem, co spolu večer a v noci prožili.

„Pěkný techno... 1000 beatů za minutu. Srdce je tvůj DJ. Úplná Love Parade. Jen tam nikdo nezpívá.“

„Techno, jo? Techno je mrtvý, ty vole.“

„Mně se nezdá, když tě tak poslouchám.“

„Říkám mrtvý. A to já nejsem.“

Dal jí pusu nejdřív na levé a pak i na pravé, trochu menší ňadro.

Všechny holky, se kterými něco měl, měly pravé prso o malinko menší. A pak ji políbil na pihu mezi nimi.

„Jaký to je?“

„Líbat tě na prsa?“

„Jaký to je slyšet mé srdce?“

„Dlouhý.“

„Jak jako dlouhý?“

„Jeden dlouhý nekonečný song.“

„Ale žádný blbý techno, že ne.“

„Takovej song, jakej chceš.“

„Někdy bych si ho chtěla taky takhle poslechnout.“

Pohladil ji. Nahoře. Uprostřed. Dole. Chvilí ho nechala.

Vzdychla. Pak ještě jednou. Zavrtěla pánví, když ji vzal za zadek.

Nakonec ho ale chytila za ruku a položila ji na peřinu.

„Už ne.“

„A kdo řek, že já jo?“

„Známe své lidi. Zneužijou. Využijou.“

„Že to říkáš zrovna ty.“

„Vždyť už mlčím.“

Vanda vstala z postele a přešla k rozsvícenému akváriu u zdi. Stálo na stolku, na kterém v jiných bytech bývají televize. Zaťukala na malou tlustou rybu za sklem, která k ní připlula. Vanda se posadila na parkety. Byla nahá a osvětlené rostliny a bubliny v akváriu na ni vrhaly roztažené žluté pruhy světla. Vypadala jako malá vodní zebra ztracená v temném oceánu. Najednou už to nebyla ta smutná, drzá holka s načerno obarvenými vlasy a čerstvým tetováním na rameni, jak ji Petr poznal před pár hodinami. Z vedlejšího pokoje k ní přišla Malmö, zívla a ťukla do Vandy čumákem. Vanda ji pohladila a Malmö se natáhla na parkety.

Ten vytetovaný nápis na rameni přišel Petrovi legrační, ale neřekl jí to. Jen si představoval, jak s ním Vanda bude stárnout. Jak bude vypadat za deset let. Za dvacet. Za padesát. A jak bude vypadat on, jestli teda ještě vůbec bude nějak vypadat.

„Nejstarší ryba na světě. Dárek od babičky. Je mu sto let,“ řekl Petr a tónul cigaretu.

„Jak víš, že je to chlap?“

„Závoj mají jen samečci. Čím delší, tím starší. A zkušenější.“

„Tak to je hustý. Chlap se závojem. Jak se jmenuje?“

„Nestor.“

„A tahle loď má taky sto let?“ ukázala na malou umělohmotnou hračku na dně akvária.

„To není loď.“

„Ta ponorka.“

„To je batyskaf. Jeden člověk se s ním ponořil až na dno oceánu.“

„A můžu ho nakrmit?“

„Je přežraný.“

„Aspoň trochu...“

„Dej bacha, ať tě nesežere. Mladý maso má na starý kolena nejradši.“

„Na starý kolena... Mluvíš jako fotr... Náhodou je krásnej. Takovej jako pohádkovej.“

Petr se ještě chvíli díval na žíhanou Vandu krmící Nestora. Díval se na její vyhublé tělo, na kterém tančily stíny akvarijních rostlin a bublinek. Díval se na akvárium jako na otevřené okno do jiného světa. A pak uslyšel zvuk moře. Mizel ve vlnách a bylo mu dobře. Připadalo mu teplé. A nějak málo slané. V hukotu přílivu poslouchal, jak si Vanda povídá s Nestorem. Jak mu vypráví svůj příběh. Svůj krátký ostrý život. Možná se mu to ale jen zdálo. Než se pohroužil do nočního klidu, otočil se na bok a strčil hlavu pod polštář.

Za pár hodin vstane, uvaří si kafe, zapálí si první ranní cigaretu, zalije jedinou květinu v bytě a potom s Malmö vyrazí probouzejícím se městem do práce. Tak jako vždycky.

„Jsem úplně blbá, naivní kráva. Dělej si se mnou, co chtěj. Já mu věřila, rozumíš. A ten kretén si klidně šuká nějakou jinou. A to se mi půl hodiny předtím díval do ksichtu a tvrdil, že mě miluje.“

Nahá Vanda ještě dřepěla před akváriem. Zdálo se jí, že Nestorův závoj je nekonečný, a když s ním mávne sem a tam, vyplní celé akvárium. Zahalí celou místnost. Celý svět. Fascinovalo ji to. Toužila se pod tím závojem celá ukryt.

Z postele se ozvalo sotva slyšitelné zachrápání. Až teď si uvědomila, kde sedí a co dělá. A kde je. A že jí je docela zima. Usmála se. Cvrnkla prstem do akvária.

„Tak čau, vole.“

Zhasla akvárium, pohladila spící Malmö a lehla si vedle Petra do postele. ■